

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТАНТНИХ ЛІНІЙ ТА САМОЗАПИЛЕНИХ СІМЕЙ S_2 - S_5 ПЛАЗМИ АЙОДЕНТ ЗА ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИМИ ОЗНАКАМИ

Т. М. Бондарь, кандидат сільськогосподарських наук

М. М. Федько, кандидат сільськогосподарських наук

ДУ Інститут зернових культур НААН України

Наведені результати аналізу ознак «врожайність зерна» та «збиральна вологість зерна» константних ліній та самозаплених сімей S_2 - S_5 отриманих на базі простих, подвійних та восьмилінійних сестринських гібридів плазми Айодент

Ключові слова: кукурудза, плазма Айодент, врожайність зерна, вихідний матеріал, самозапilenі сім'ї, врожайність зерна

Урожай зерна є інтегральним показником, який віддзеркалює загальну стійкість до негативного впливу абіотичних, біотичних, антропогенних та інших факторів. Кукурудза, як культура характеризується стабільністю врожайності в різних умовах вирощування і є однією із найбільш широко адаптованих культур в Північній Америці, Європі та інших країнах. Залежно від умов вирощування встановлено високу ступінь мінливості продуктивності у ліній. Тому селекціонери намагаються вивести стабільні сорти рослин для широкого розповсюдження або для конкретних умов вирощування.

Іншою важливою ознакою, яку враховують при доборі вихідного матеріалу при селекції середньостиглих та середньопізніх гібридів є інтенсивність втрати вологи зерном при дозріванні.

Дослідження стосовно оцінки цих ознак у вихідного матеріалу проводились на базі ДП «ДГ «Дніпро» ДУ ІЗК НААН протягом 2010-2013 рр.

Як вихідний матеріал використовували виділені за різними селекційними показниками в попередні роки 15 константних ліній плазми Айодент (ФАО 250-500); сім'ї S_3 - S_5 – створені на базі трьох простих гібридів (умовні індекси для сімей відповідно SC1, SC2, SC3); сім'ї S_3 - S_5 – отримані від самозаплення двох подвійних гібридів (індекси відповідно DW1 та DW2) і сім'ї S_2 - S_4 – відселектовані на базі двох восьмилінійних сестринських гібридів (індекси відповідно Synt1 та Synt2). Всі названі вище форми схрещувались з 4 тестерами – елітними лініями плазми Ланкастер (ДК680, ДК298) та Рейд (BSSS) (ДК239MB, MC814MB).

За стандарти при оцінці вихідного матеріалу брали лінію ДК411, яка є одним із батьківських компонентів декількох зареєстрованих гібридів, а для тесткросів – гібриди: середньостиглий – Моніка 350 MB та середньопізній – Бистриця 400 MB.

Всі дослідження проводилися згідно з «Методикою державного сортопробування сільсько-

господарських культур», «Методическими рекомендаціями по проведенню опытов с кукурузой», «Методичними рекомендаціями польового та лабораторного вивчення генетичних ресурсів кукурудзи».

Кукурудзу вирощували в спеціальних сівозмінах у селекційному та контрольному розсадниках. Розмір ділянок становив 4,9 м², повторність – трикратна. Густота стояння рослин формувалась у фазі 4-5 листків і складала 50 тис. рослин/га.

Статистичну достовірність експериментальних даних перевіряли за допомогою дисперсійного аналізу за Б. А. Доспеховым. Оцінки параметрів комбінаційної здатності в системі неповних тесткросів здійснювали за методикою Г. К. Дремлюка, В. Ф. Герасименка.

Вегетація кукурудзи в 2011 р. відбувалось переважно при достатній вологозабезпеченості, за винятком першої декади червня. Агrometeorологічні умови внаслідок сухої, спекотної погоди та суховійних явищ у весняно-літній період 2012 р. були вкрай несприятливі для вегетації та для формування повноцінного врожаю кукурудзи. У 2013 р. склались досить комфортні погодні умови для вирощування кукурудзи.

Аналіз константних ліній за ознакою «врожайність зерна» засвідчив, що найвищий її рівень в середньому за два роки забезпечила лінія ДК275 (4,46 т/га). Досить високою, на 3550 % більшою ніж у лінії-стандарту ДК411, вона була також у ліній: ДК85І, ДК25І, ДК454/6, ДК6496.

У процесі добору серед самозаплених сімей груп SC, DW та Synt виділено зразки (SC2 52121, SC2 52311, DW1 61112, DW1 61121, DW1 61122, DW1 11-1311, DW1 11-3112, DW2 32111, DW2 10-1211, DW2 11-1221, DW2 12-3431, Synt2 3411, Synt2 11-332, Synt2 16-322), які мали достовірно вищу врожайність зерна за лінію ДК411.

У досліджуваних лінії та сімей під впливом несприятливих погодних умов спостерігались значні коливання основних показників. Негативний вплив стресових умов проявився в некрозі, зав'яданні та скручуванні листя, відставанні в рості та розвитку рослин. Така реакція рослин на погіршення умов росту дала нам змогу виділити, як більш посухостійкі так і менш посухостійкі форми. Зокрема незначні пошкодження листової поверхні відзначені в SC2 5411 та DW2 14-112.

Під впливом екстремальних погодних умов 2012 р. зниження врожайності зерна відбулось у всіх досліджуваних форм порівняно з 2011 р. і

склало для груп константних ліній та сімей SC – 73,5 %; сімей груп DW та Synt – 75,6 %. У лінії ДК411 цей показник був більшим і дорівнював 77,9 %.

Порівняно слабко реагувала на стресові умови лінія ДК2311, врожайність якої зменшилась в 2012 р. на 41,3 %, а також сім'ї SC1 1121, SC2 5411 та SC3 4241, у яких вона була нижчою в стресовий рік на 34,7, 54,2 та 53,3 % відповідно. Неприятливі умови 2012 р. значно вплинули на врожайність зерна сімей групи DW. Проте, в деяких з них (DW2 11-123, DW2 13-214, DW1 11-311 та DW2 14-112) її зниження було менш значним (45,5; 55,0; 56,0 та 58,5 % відповідно). Серед сімей групи Synt більш стійкими до стресових погодних умов за врожайністю зерна виявились сім'ї Synt2 16-22, Synt2 16-32 та Synt2 11-31 (47,9, 62,8 та 66,3 % відповідно).

Аналізуючи одержані дані за ознакою «збиральна вологість зерна», слід зазначити, що мінімальне середньопопуляційне її значення відзначено в 2011 р. у групи константних ліній (15,9 %), а у 2012 р. у сімей групи SC (18,5 %). Збиральна вологість зерна в 2011 р. у групи константних ліній та самозапилених сімей SC була на 0,5 та

0,3 % відповідно нижчою за лінію ДК411, а в сімей груп DW та Synt, навпаки, вища на 0,3 % та 1,3 % відповідно. У 2012 р. константні лінії та самозапилені сім'ї в середньому мали вологіше зерно порівняно з лінією ДК411, зокрема, у константних ліній в середньому на 0,6 %, а у сімей груп SC, Synt, DW – на 0,3; 1,0; 0,5 % відповідно. Слід відмітити сім'ю Synt2 13-241, яка мала сухіше зерно на 1,3 % порівняно з лінією ДК411.

З вище наведеного, можна зробити наступні висновки:

– під впливом екстремальних погодних умов зниження врожайності зерна відбулось у всьому досліджуваного матеріалу і склало для груп константних ліній та сімей SC – 73,5 %, у самозаплених сімей DW та Synt, – 75,6 %, що нижче за стандарт на 2,604,40 %;

– оцінка досліджуваних зразків дозволила виділити ряд більш посухостійких форм та підтвердила ефективність добору селекційного матеріалу: ДК2311, SC1 1121, SC2 5411, SC3 4241, DW2 11-123, DW2 13-214, DW1 11-311 та DW2 14-112, Synt2 16-22, Synt2 16-32 та Synt2 11-31, які мали більш стабільну врожайність в посушливих умовах 2012 р.

УДК 633.15:631.52

БУКОВИНА – МОЛДОВА – 30 ЛЕТ СОВМЕСТНЫХ РАБОТ ПО СЕЛЕКЦИИ КУКУРУЗЫ

Н. Г. Ванькович, доктор сельскохозяйственных наук, старший научный сотрудник

В. П. Мырза, доктор сельскохозяйственных наук, старший научный сотрудник

В. Г. Матичук, доктор сельскохозяйственных наук, старший научный сотрудник

П. И. Пырван доктор сельскохозяйственных наук, старший научный сотрудник

Институт растениеводства «Порумбень», Республика Молдова;

Я.Д. Заплитный, кандидат сельскохозяйственных наук

Буковинская опытная станция Института сельского хозяйства Карпатского региона НААН Украины

Обсуждаются результаты совместной Буковинско-Молдавской программы по селекции кукурузы. Результатом этой программы явилось создание двух районированных гибридов, передача одного гибрида в Госсортоиспытание и создание нового материала для дальнейших исследований

Ключевые слова: селекция кукурузы, инбредные линии, гибриды

Основными факторами, лимитирующими урожайность и экономическую эффективность возделывания среднеранних гибридов на Буковине являются дефицит тепла и избыток влажности воздуха в период созревания и высухания зерна; в Молдове – дефицит влаги и повышенные температуры в период налива зерна (табл. 1). В Черновцах термический режим в период вегетации кукурузы менее благоприятный, чем в Институте растениеводства «Порумбень», а водный режим значительно более благоприятный. На Буковине благоприятные для посева кукурузы ус-

ловия складываются в первой декаде мая. В Молдове кукурузу сеют, обычно, в третьей декаде апреля (Мырза В. П., Ванькович Н. Г., 2008).

1. Гидротермический режим в период вегетации кукурузы на Буковине и в Молдове (данные Черновицкой и Кишиневской метеостанций)

	Май	Июнь	Июль	Август	Сентябрь
Температура воздуха, °C					
Черновцы	14,5	17,4	19,2	18,6	14,2
Кишинев	16,0	18,8	21,5	20,5	16,0
Количество осадков, мм					
Черновцы	73	89	94	74	57
Кишинев	45	65	60	45	30

Совместные исследования по селекции межлинейных гибридов кукурузы между Буковинской ГСХОС и Институтом растениеводства «Порумбень» начались в 1987 году. Программа исследований включает:

1. обмен андростерильными линиями и сестринскими стерильными гибридами;